

del af parterne er selvmødere. Processen skal derfor tilrettelægges med henblik på at lette den almindelige borgers mulighed for at varetage sine interesser på egen hånd. Bl.a. skal parterne tilbydes den fornødne retlige vejledning og bistand.

Princippet om *bevisumiddelbarhed* skal også i de civile sager finde anvendelse i videst muligt omfang. Sagerne skal således søges afgjort efter afholdelse af en hovedforhandling, hvor begge parter er til stede, og hvor den samlede bevisførelse foregår. Det foreslås, at der indføres mulighed for brug af telefon, videokonferenceudstyr og andet teknisk udstyr i retsplejen.

For at undgå behandling af sager, som kunne være forligt, skal retten have pligt til at mægle *forlig* mellem parterne, medmindre dette på forhånd må anses for uigennemførligt eller formålsløst.

4.4.3. Inkassoprocessen

Den gældende grønlandske retsplejelov indeholder ikke regler om en særlig inkassoprocess. I langt de fleste civile retssager ved kredsretterne bestrider sagsøgte ikke sagsøgerens påstand, og kommissionen foreslår derfor, at der indføres en enkel, billig og praktisk behandlingsform for disse sager. Ved udformningen af forslaget er der taget udgangspunkt i de hovedprincipper for en inkassoprocess i Danmark, som er blevet foreslået i en betænkning afgivet af »Småsagsudvalget«.

Inkassoprocessen bør indledes med indgivelse af en støvning, hvori kreditor skal angive, at sagen ønskes behandlet efter reglerne om inkassosager. Sagsøgte/skyldneren kan ved at fremkomme med indsigelser mod sagsøgerens krav standse behandlingen af sagen efter inkassoprocessen. Gøres ikke rettidig indsigelse afsiges udeblivelsesdom, og fagedbehandling foretages umiddelbart. På denne måde opnås en sammenfletning af to sagsforløb til ét samtidig med, at det inden mødet hos fogeden er afklaret, om sagsøgte skylder sagsøger det påståvnedede beløb.

4.4.4. Sagens omkostninger – retsafgifter

Efter den gældende ordning er det i almindelighed omkostningsfrit eller kun forbundet med begrænsede omkostninger for borgerne at være part i en civil retssag.

Dette skyldes især, at der ikke opkræves retsafgift eller anden form for brugerbetaling ved de grønlandske domstole, at procesmåden ikke fordrer professionel juridisk bistand, at der er mulighed for økonomisk bistand fra det offentlige i form af beskikkelse og fri proces, at det offentlige afholder samtlige udgifter til vidner, og at der ikke er omkostninger til rejser og op-

hold, idet parterne og disses rettergangsfuldmægtige ikke pålægges at give møde uden for det sted, hvor de pågældende opholder sig.

Kommissionen finder det af stor betydning, at borgernes adgang til at gøre brug af domstolene er reel og bl.a. ikke hindres af omkostninger til at føre sagen. I lyset heraf har kommissionen vurderet spørgsmålet om indførelse af retsafgifter.

Den foreslåede modernisering af retsvæsenet medfører øgede driftsudgifter, som det umiddelbart synes rigtigst, at navnlig ressourcestærke brugere af retsvæsenet (store erhvervsvirksomheder, offentlige myndigheder mv.) er med til at dække. En ordning med betaling af retsafgifter kan desuden medvirke til, at de grønlandske domstole ikke belastes med sager med en sagsgenstand af ringe værdi og desuden i nogen grad beskyttes mod urimelige sagsanlæg og oppustning af sagsgenstanden.

Mod indførelse af retsafgifter taler især, at navnlig økonomisk svagt stillede borgeres mulighed for at gøre brug af domstolene begrænses, og at der derfor kan opstå risiko for, at retsafgiften vil hindre sådanne borgere i at få gennemført i øvrigt velbegrundede krav ved domstolene. Denne risiko kan imødegås ved at udforme ordningen således, at økonomisk svagt stillede fritages for at betale retsafgift gennem de foreslåede regler om fri proces.

På denne baggrund finder kommissionen det rimeligt at indføre retsafgifter i civile sager og visse fagedsager (højest 1 pct. af sagsgenstandens værdi med en minimumsafgift på højest 500 kr.). Administrationen af retsafgifter bør varetages af Retten i Grønland.

4.4.5. Fri proces

Der er ikke i dag lovregler om fri proces, men Landsdommeren i Grønland kan ifølge praksis meddele fri proces.

Kommissionen foreslår, at adgangen til fri proces reguleres i retsplejeloven, og udformes under hensyntagen til forslaget om samtidig at indføre retsafgifter, herunder ved kredsretterne. Kompetencen til at meddele fri proces foreslås overført til Rigsombudsmanden.

Der henvises i øvrigt til betænkningens afsnit IX.

4.5. Kriminalsagers behandling

4.5.1. Indledning

En stor del af de gældende bestemmelser om kriminalsagers behandling er uændrede i forhold til den grønlandske retsplejelov af 1951. Der har derfor været behov for en tilbunds gående gennemgang af området.